

УКРАЇНСЬКИЙ ТЕХНІЧНО-ГОСПОДАРСЬКИЙ ІНСТИТУТ

ВІСТІ УТГІ

**Орган внутрішньої
інформації професорів
і студентів школи**

На правах рукопису

Ч. 4

Регенсбург

Квітень 1947

UTC1 05093
B638

Рік.І.

Квітень 1947

Ч.4.

ВІСТІ УТГІ

ОРГАН ВНУТРІШНЬОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРОФЕСУРИ Й СТУДЕНТІВ
У Т Г І

З м і с т :

Проф. В.Доманицький: Українські Науково-Академічні Осередки	1
Е.М.: Вступне слово на Шевченковій Академії УТГІ	4
Проф. В.Петров: Тарас Шевченко р.1847 та його "Казематні вірші"	8
Інж. Я.Вакуленко: До практичних вправ з фітотехніки на УІІ-УІІІ семестрах Агрономічного Відділу УТГІ в Мюнхені	13
Оповідання: Од Ректора УТГІ. Од Ювілейного Комітету УТГІ	18

--- : ---

Колекція

УТГІ у Мюнхені

Дарунок від

Т.Ожмаринський

Р е г е н с т р

Наукова бібліотека
Національного університету
«Києво-Могилянська
академія»

461468

Проф. В. Доманицький.

УКРАЇНСЬКІ НАУКОВО - АКАДЕМІЧНІ ОСЕРЕДКИ

З різних боків чути закиди на адресу українських високих шкіл та українських наукових інституцій на еміграції про розпорошення, розбиття та нездорову конкуренцію. Про це вже писалося в "Студентському Шляху" - в числі 11 (листопад) і в числі 12 (грудень), в "Українській Трибуні" - в ч. 19 та в інших органах преси. Це питання обмірковувалося також на Конференції Голов Українських Студентських Громад, зорганізованих в Центральному Еміграційному Союзі Українського Студентства (ЦЕСУС), що відбулася 16 березня 1947 р. в Мюнхені. Конференція ця між іншим винесла таку резолюцію: "Створити один високошкільний центр з університетським та один з політехнічним напрямком, даючи змогу включитись в ці центри реально існуючим факультетам та відділам та їхньому студентству". Над цим питанням працює рівнож спеціальна Комісія ЦПУЕ "в справах наукової роботи та високих українських шкіл на еміграції", яка від літа 1946 р. відбула вже чотири засідання.

Ми не хочемо висловлювати нашого погляду на генезу й причини академічного розпорошення, розбиття та нездорової конкуренції. Більш менш це ті самі причини, що викликали і наше розбиття в царині політики, церкви, мистецтва, журналістики, тощо. Очевидно, що засадничо всі признають необхідність об'єднання, але оскільки тут діють причини глибокого й ширшого порядку, то трудно сподіватися, щоб праця над комасацією високих шкіл і наукових інституцій, в скорому часі дійшла до успішного кінця та дала багаті овочі. Швидче можна сподіватися, що наступить п р и р о д н і й д о б і р: одні школи та наукові інституції, - більш життєздатні й опрацьовані, - виживуть і розвинуться, інші, що мають менше підстав до свого існування, зникнуть.

І може статися так, що саме не старі - традиційні школи й інституції виживуть та розвинуться, а навпаки - школи й інституції нові. Во спостереження над життям суспільних груп (спільнот) показують, що традиції не є чимось скаменілим і незмінним. Як каже геніяльний соціолог Вільфредо Парето, в житті всіх народів усіх доб і віків є два типи людей: тип к о н с е р в а т и в н и й, який все намагається захоронити надбання минулих генерацій, захоронити традиції, - Парето називає цей тип "рантьє", і другий тип, який все намагається створити щось нове, небувале, нечуване, - Парето називає цей тип "с п е к у л я т и в н и м". Ми радше назвали б його "революційним" або "комбінованим".

В історичній перспективі життя народів ці два типи щодо свого суспільного знання, та свого питомого впливу в суспільстві стало чергувати. То набуває більш симпатії і прихильників тип "рантьє", щоб по якомусь часі уступити місце "спекулятивному" типу, то знову цей другий тип по якомусь часі тратить свої позиції в користь "рантьє".

Отже, - якщо старі школи й інституції не підуть на зустріч панівному в даний мент в суспільстві типу, - вони впадуть, а виживуть ті нові, що відповідають смакам і бажанням панівного в даний мент в суспільстві типу.

Ми не належимо ані до типу "рантьє", ані до типу "спекулятивного" (революційного). Ми хочемо "вливати нове вино в старі міхи", себто, з одного боку, ми хочемо захоронити старі традиційні форми,

а з другого - міняти зміст інститутів та інституцій відповідно до дійсних сучасних потреб української нації. Тому ми гаряче вітаємо відновлення старих традиційних інститутів та інституцій, але рівночасно вітаємо і пристосовання їх до особливостей сучасного життя та модерні реформи в них.

Двома вельми важливими в цьому сенсі подіями в українському академічному житті ми вважаємо відновлення на теренах Баварії двох традиційних українських науково-академічних осередків: Наукового Товариства ім. Шевченка та Українського Академічного Комітету.

Наукове Товариство ім. Шевченка, - це стара, заслужена наукова асоціація українського народу, що декілько десятиліть фактично виконувала функції Української Академії Наук на Західній Україні, і що і донині живе за статутом з р. 1904. Дня 30 березня 1947 р. організаційна група членів цього Товариства скликала до Мюнхена Загальні Збори товариства, які ухвалили відновити його діяльність на теренах Баварії, поновно вибрали на Голову дотеперішнього Голову Т-ва, вибрали новий Виділ та Контрольну Комісію Т-ва. Секції в своїх секційних засіданнях намітили план поповнення секцій новими членами та планами наукової праці на ближче майбутнє. З доповідей про "Життя й працю Товариства" виявився такий стан членства Т-ва:

Назва секції:	Члени дійсні й звичайні :				
	Українці:	Чужинці:	Разом :	Померли:	Живуть:
I. Історично-Філософічна	48	2	50	33	17
II. Філологічна	33	25	58	41	17
III. Математично-Природничо-Лікарська	56	21	77	27	50
Р а з о м в Товаристві	137	48	185	101	84

З того членів-українців померло або -перебуває на заслання 58, живе 79. З 79 живих членів Т-ва приїхали на Загальні Збори або надіслали уповноважених заступати їх іншими членами, - 49, а то: 34 дійсних і 15 звичайних.

По закінченні Загальних Зборів відбулася надзвичайно цікава й змістовна Святочна Академія на спомин про патрона товариства - Т.Г. Шевченка. Два оригінальних, змістових і глибоких реферати - один на тему "Рембрантські світлотіні в поезії Шевченка", а другий - на тему "Шевченко як велика людина" зробили на присутніх надзвичайно сильне й глибоке враження.

Дня 31 березня ц.р. відбулася в Мюнхені нарада членів кол. Українського Академічного Комітету для міжнародної інтелектуальної співпраці при Лізі Націй. На нараді було заступлено п'ять членів цього Комітету, що відновили або продовжують свою чинність на теренах Німеччини, а саме: Український Вільний Університет у Мюнхені (У.В.У.), Український Технічно-Господарський Інститут (УТГІ), Український Науковий Інститут кол. у Берліні, Українське Наукове Т-во ім. Шевченка (НТШ) та Спілка Професорів Української Господарської Академії (С.П.У.Г.А.). Нарада ухвалила відновити чинність цього комітету, - головним чином в царині міжнародної інтелектуальної співпраці при ЮНЕСКО.

Дня 21 квітня ц.р. мають відбутися Загальні Збори Комітету, які розглянуть питання про евентуальні доповнення та зміни статуту, про план праці в найближчому майбутньому та вконотатують виконавчий апарат. Згідно з багаторічною традицією Головного Академічного Комітету все був Ректор Українського Вільного Університету. Цей узус, очевидно, буде дотриманий і тепер. Важливою проблемою є : чи має Академічний Комітет розширити свою чинність також і на внутрішні академічні справи, з'окрема чи має займатися проблемою "комасації українських високих шкіл та наукових інституцій", що означало б ґрунтовну зміну статуту, а чи має жити і далі за старим статутом, себто займатися лише міжнародним форумом і скликанням Українських Наукових З'їздів. Маємо враження, що більшість членів Комітету стоїть на тій позиції, що чинності Акад. К-ту на внутрішньо-академічні справи поширювати не слід. В такому випадку мала б продовжувати свою діяльність Комісія Ц.П.У.Е. "в справах наукової роботи та високих українських шкіл на еміґрації", яка, протиподібно, також буде зреформована.

Найвищим Українським Науково-Академічним Осередком, що відновлюють свою чинність на теренах Німеччини, бажаємо повного успіху в їх так корисній для українського народу праці.

Регенсбург, 11 квітня 1947 р.

----- o o o o o -----

Немає дня, що не дав-би нагоди зробити щось доброго, щось, чого ніколи не можна було зробити дотепер і чого в майбутньому не можна буде зробити.

Бурляйг.

Кожен сам собі визначає ціну; ми стаємо великими чи малими в залежності від нашої волі.

С.Смайльс.

Коли повзятو тверду постанову, простір перед чоловіком розширюється, відкриваючи перед ним поле для чину й волі.

І.Форстер.

Навіть вічність не може надолужити отрати одної хвилини.

Стародавній поет.

Е.М.

ВСТУПНЕ СЛОВО НА ШЕВЧЕНКОВІЙ АКАДЕМІЇ - УТГІ
- - - - - (10. III. 1947 р.) - - - - -

Лінії історичного та культурного процесів звичайно йдуть рівнобіжно, але не синхронізовано, причім культурний процес має тенденцію скорше запізнюватися у відношенні до історичних падій, аніж їх випереджувати.

Випереджують історичні процеси лишень духові та ідейні події, які стаються, очевидно, раніш, аніж їх матеріялізація. Під культурним же процесом ми розуміємо послідовність культурних фактів, що є творчою реалізацією ідей.

В ідеалі - золотий вік культури мав би збігатися з золотим віком історії, але дійсність не завше і не цілком повно дає приклади такого збігу. Доба Перікла в Атенах, що її оздоблюють найголосніші наймення творців культури - Фідій, Гіппократ, Геродот, Еврипід, Сократ. Доба Октавіана Августа в Римі, що її характеризує велика трійця - Гораций, Вергілій та Овідій. Доба Симеона болгарського, що її, до речі, завдячуємо початок нашої літературної мови. Не випадковий є збіг в одній добі Ярослава Мудрого, Іларіона, будови Софії київської та появи "Руської Правди". Може не випадкове також з'явлення Шекспіра, саме в елізаветинській добі Англії.

Але ось вже Данте, Данте - політичний емігрант, Данте, що його постать, мовляв Микола Куліш, єдина кидає золоту тінь на чорноту його доби, на драматичні змагання безнадійно-роздрібленої Італії. Ось Гете, що його творчість збігається з добою, коли Німеччина, як держава, фактично не існувала. Ось велика польська романтична поезія, що разом з музикою Шопена фактично повстає вже на еміграції, на трагічним тлі руїн австрійської імперії. Ось, врешті, запізній, по осінньому пишній розквіт петербурської культури, що збігається з політичним упадком імперії Петра Першого.

А ось вже ближче до нас приклади. "Слово о полку Ігореві" - поема, що фанфарами тривоги, болю і слави гремить понад цілою нашою історією - поема, що є одною з вершин нашої культури, - з'являється в добі, коли неминучий упадок київської великодержави був очевидним для всіх, а для невідомого автора поеми - передовсім і найболючішим. Ось блискуча доба Києво-Могилянська, доба, яку ми щойно тепер, трудами передовсім Дмитра Чижевського - відкриваємо, духово розбудовується в Руїні і пізнім цвітом культурного осередку цілої Східної Європи закріплює напередодні Полтави, щоб значно пізніше, в своїх останніх проявах - Сковороді, Бортнянському, Боровиковському і Котляревському - засіяти зерна під як же довго тривалу озимину?

І наш останній культурний ренесанс, що вже відбувся на наших очах і почасти за нашою участю, ренесанс, що символізується прізвищами Нарбута, Тичини, Курбаса, Зерова, Липинського, Миколи Кккіша, Ревуцького, Підмогильного, Шербоківського, Яновського - цей ренесанс відбувся не перед початком політичного нашого ренесансу, а, газне, по н і м і - стисло кажучи - як культурний н а с л і д о к того політичного струсу.

Отже, придивляючись ближче до розвоєвих ліній культурного й історичного процесу у нас, доводиться ствердити, що культурний процес у нас має виразний нахил спізнатися по відношенню до процесу історичного, а то й перетинати його, переплітаючись з ним. Тому то м.ін. так трудно часом в нашій дійсності розрізнити лінію культури від лінії політики, хоч, здавалося б, ті роди людської творчості є своєю природою так різко різні.

Наше знайомство із Шевченком щойно не давно почалося. Цей парадокс, знаходиться в безпосереднім зв'язку¹³ сказаним попередньо і належить до тих, якими так багате наше національне буття.

Справді, якщо вільно сьогодні трохи пофантазувати, - як інакше, може б, пішки події 1917 - 20 р.р., коли б той Шевченко, що ми його знаємо сь о г о д н я, та був нам відомий вже тоді!

Чим був Шевченко для передреволюційного покоління, ба, може й поколінь? Ми знаємо вирішальну роль впливу поезій Шевченка у формуванні, напр., Франка-поета, але ми знаємо також друківані й недруківані оцінки поезій Шевченка чільними представниками зв. українства, отже провідних людей нашого суспільства 70-х, 80-х, 90-х р.р. минулого століття та перших десятиліть століття двадцятого. Для кожного, хто тими питаннями цікавився, не є секрет, що поезія Шевченка в цей період звучала майже в суспільній порожнечі. Вона не знаходила відгуку. Вона залишалася в друківаній постаті коломийкових куплетів, майже нарівні з фольклорними записами. Дух Шевченкової поезії блукав безпритульним. Сама Шевченківська емоція в психіці нашого провідного суспільства була паралізована. Розуміється, не маю тут на увазі наш люд, де б то "народ", як тоді з - російська говорили, - там Шевченко мав віддавна своє органічно-постійне й незаступне місце.

Пропаганди тоді, нащастя, ще не було. Але були - чужа школа, чуже державне життя, врешті - поліцейний апарат старої поліцейної держави. А передовсім - вплив чужої й органічно - чуждої культури, вплив тимбільше згубний, що культура та не була навіть національною, - була вона вибуховою сумішшю культурно - відумерлих фрагментів, накопичених за пару століть існування єдиного в своїм роді імперіального режиму.

В результаті Шевченко, в очах навіть освічених земляків кінця XIX - поч. XX століть, був істотою в кожусі і шапці, що, розуміється, була ще потрібною, хоч і з застереженнями, для т.зв. народу, але була зовсім безвартісна, перестаріла і либонь трохи смішна - для них, освічених людей з т.зв. інтелігенції (до речі, поняття ч и с т о - російське, хоч слово і не російського походження). Істота та стояла в певнім ряді інших, приблизно десь поміж Кольцовом і Нікітіном, була "народнім співцем", очевидно, самородком і самоуком, надто сином кріпака, що тоді особливо модним було підкреслювати.

Коли б тоді комусь стало на думку поставити тему "філософія Шевченка" або "Шевченко, як поет державний", то - поза всяким сумнівом - на такого оригінала подивилися б як на буйного божевільного. Це - не пересада. В одній з європейських столиць пригадую собі тему реферату на Шевченківській академії - "Шевченко, як народодобуток" - в році либонь 1931 - м., де б то в часі, коли вже мусіли бути читані епохи для Шевченкознавства праці бл. Степана Смаль-Стоцького та Дмитра Чижевського - двох колюмбів справжнього Шевченка, з яких перший здемаскував позірну простонародність скомплікованого Шевченкового віршу, а другий показав філософічне коріння і релігійну глибину поеми "Марія", як відомо, нібито блюзнірської і безвірницької.

Так. Ми знайомимось з Шевченком надто пізно. Фатальне припізнання нашого культурного процесу у відношенні до історичного - дало свої фатальні ж наслідки: шевченкознавство, як наука, не налічує, строго кажучи, навіть т.зв. десятиків літ існування, шевченкознавство, як наука, з'явилося в ж е п о бурхливих політичних подіях 1917 - 20 р.р.

І єдиною нашою потіхою могла б бути невесела приповідка -
"ліпше пізно, ніж ніколи".

х х х

х

Хотілося б звернути увагу на одну проблему, якої наше шевченкознавство ще не поставило виразно і на повний зріст. Це проблема Шевченкової особистості.

Шевченкознавство показало нам багато нового, висвітлило багато неясного ба й розкрило багато таємниць. Образ Шевченка сьогодні дуже далеко відбігає від тієї ікони з просвітянських святощів, що її нам переховав час, коли то селянство, як могло, було єдиним носієм нашої національності. Дух його ще тут відчувається. Не є вже Шевченко ані селянським співцем, ані навіть, як здавалося Юрієві Липі, селянським королем, ані тим більш тим, мовляв, Кобзарем, бо він складним виразом і виквітом нашого всенационального творчого духу і є він дотеперішньою вершиною нашої національної культури - в якнайширшій значенні цього слова. І як би не поточилася далі наша історія, з тієї висоти вже нікому не пощастить стягнути Шевченка до наївно-простацького та фалшивого минулого.

Але шевченкознавство наше скероване переважно на певні формальні цілі - стиль, тематика, філософічні основи, історичне оточення, окремі комплекси ідей і т.д. - мало зупинялося на змісті самої особистості поета. А це - прикрий брак і не мала шкода, бо ж в історичній галерії видатних українців, коли шукаємо в них повноти і довершеності Української Людини, надто мало знайдемо так повної і довершеної національної особистості, як Шевченко.

Вроджені складники нашого національного характеру, в якого осередку завше стояло і стоїть серце, а не розум, плює набуті в тягу тисячолітньої історії риси (а серед них на перше місце треба поставити те, що, за Чижевським, називаємо "бароксвістю", ц.т. нахил до "здаватися, а не бути"), плює сліди в різних добах одержаних і не вилікуваних історичних хороб - все це, навіть на постаті найвидатнішого українця, залишає печаті певної надщербленості, понівеченості ба й каліцтва.

Великим, може на міру Олександра і Цезаря, полководцем був Святослав Завойовник, але, не менш певно, надто слабим був політиком і дипломатом зі своїм наївно лицарським "іду на ви". Великої душі й орлього ока був гетьман Дорошенко - Сонцем Руїни названий, але палке українське серце згубило і його і батьківщину, бо в час рішального бою те серце зламала звичайна зрада жінки. Великим політиком був Мазепа, певно таким великим, що розум політика заморозив в нім серце войовника і навіть . . . коханка. . .

І коли зупиняємося на контрапунктичній гармонії Шевченкової духовості, в якій співжили найскрайніші і найрізніші складники психічної повноти, і коли намагаємося знайти подібного рода повноту, то приходять на думку хіба дві постаті: це, може, Мономах, що гармонійноєднав в собі варяга і християнина, войовника і гуманіста, князя і філософа, та ще, може, ненависний Шевченкові і всеж безмірно дорогий йому - великий і трагічний Богдан.

Від ніби ідилічного "Садок вишневий коло хати" (до речі, написаний в Казематі) до громово пророчого "Погинеш, згинеш Україно!" від зриваючого "Підкови" до вибухово-нещадного "Гамалії" і до лютого Гонти, від отилізованих пошуків пісень "Коли б мені черевки" до патетичної симфонії "Кавказу" і від інтимного трагізму "Лібочих ночей" до жартівливого і либонь цинічного "хоч раз, сердего,

ооблуди" - який розмах! Яка широчина чуттєвої скалі! Яка різноманітність і яка ж в тій різноманітності суцільність! Словом, яка повнота повноцінної, нескаліченої української людини, що ціле життя благала в Бога лише одного - "А дай жити, с е р ц е м жити, і людей л ю б и т и", цебто жити п о в н о, повним життям цілковито вільної людини у цілковито повнім о р г а н і з м і вільної нації.

З якоюсь неймовірною, як би нелюдською жадобою повноти й завершеності, він, письменник з кріпаків, цькований, засланий, нещасливий в особистім житті, віддає себе всього Батьківщині, щоб ніби розплинутися в ній і в цім творчім пориві віддати тій Батьківщині саме те, що їй бракує: свою повноту і свою завершеність.

Він інтересується всім - до фотографування включно і ці зацікавлення ніколи не були поверховними зацікавленнями аматора. "Не було книжки, якої б він не прочитав" - свідчить Куліш. Він утримує близьку приязнь з великим нашим математиком Остроградським, але - одночасно - з простолінійним вояцьким рубакою-генералом Кухаренком. Він може передискутувати цілу ніч з видатним правником - ученим, як про це випадково записує в щоденнику, і одночасно він блискавично закохується у великім трагіку Ольбриджі Муррині, якого він вперше бачить. Його приятельство з геніальним Щепкіном, лише як приятельство, - вартє епічної поеми. Він однаково зручно чується в салоні графа Толстого і - в міщанській родині якихось Піунових, в княжій палаці Рєпніних і - в шинку з селянами, яких вчить соціології при допомозі зерен пшениці. На слідстві у страшного Дуббельта він о д и н веде себе, як С у в е р е н - н а О с о б и с т і с т ь, як людина, що почуває себе нобілітованою вищою - за всі їх баронські чи графські - нобілітації.

І над цією повнотою і довершенністю його, над цією появою Суверенної Української Особовості - фактично - на ц в и н т а р і нації, варто помислити в передвесняний донь його річниці.

Проф. В. Петров.

ТАРАС ШЕВЧЕНКО р. 1847 ТА ЙОГО "КАЗЕМАТНІ ВІРШІ" .

(Виголошено на Шевченковому Святі в УТГІ 10. III. 1947 р.)

5 квітня 1847 р. Тарас Шевченко був заарештований, як один з учасників Кирило-Методіївського братства. Кажучи про цю подію й далші роки заслання, Сергій 6фремов пише: "Ця пригода (арешт 47 р. і заслання) розколола на двоє життя поетові. Позаду zostалися розруйновані надії особистої та громадської натури, zostалась муза, праця на користь рідного краю, товариство; спереду - темною низкою простягся ряд чорних днів у смердючій казармі, муштра, неволя, чужина, і ні жадного просвітку, ні найменшого промінчика ясного світла" ("Шевченко за ґратами", 1909, Шевченко. Збірка, 1914, ст. 118). За С. 6фремовим, арешт і заслання були для Шевченка "проквільним погасанням хисту, творчої сили, всього живого" (ст. 118). "Десять найкращих літ, коли чоловік був саме в розцвіті сили й хисту свого і міг дати колосальні зразки художньої творчості, мусів він поневірятися..., затаївши в душі невивпакані сльози й ненароджені твори свої" (ст. 118).

Розуміється, важко гадати, як розгорнувся б творчий геній Шевченків, коли б поет лишився на волі. Але замість того, щоб висловлювати з цього приводу ті або інші припущення, краще всього звернутись до безпосередніх фактів творчої біографії поета. Лишилось в межах фактів і конкретних творчо-біографічних довідок.

Як повпливав арешт на Шевченка? Зламав його? В попіл обернув його палання? Згасив горіння генія? ... Щоб відповісти на це питання, зіставімо дані з поетового життя. Зіставімо творчий доробок поета з року 1846, перед арештом, і творчу ситуацію в ті півтора місяці, з 17 квітня до 30 травня, які Шевченко провів в казематі при III-му Відділі канцелярії його величності.

Виявляється, що протягом цілого 1846 р., проведено в найсприятливіших умовах налагодженого, здавалось би, життя, коли Шевченко працював, як маляр, виконуючи доручення Київської Археографічної Комісії, при якій він тоді служив, - Шевченко написав дуже мало. 25 липня 1846 він написав "Лілею" і 9 серпня одностемну "Русалку", разом коло 150 рядків. Такий був творчий доробок поета за весь 1846 рік.

Тим часом у в'язниці, не зважаючи на допити, очні ставки, пригнічений душевний стан, на життєву катастрофу, що з ним ставалася, Шевченко, протягом півтора місяця, написав 14 віршів, що деякі з них становлять собою одні з найвищих творчих досягнень поета. За цей короткий час він написав понад 430 рядків, тобто майже втричі більше, ніж за весь останній час, прожитий на волі.

На волі він мовчав, в неволі він творить! ... Не всі занепадають духом, коли вони зазнають життєвої поразки. Не кожного нищить нещастя. Шевченко не впадає в розпач; він знаходить в собі колосальний запас невичерпаних душевних сил, щоб змагатись, коли, здавалось, він був цілком розчарований.

На цю особливість душевного складу поета звернув - чи не перший - увагу Павло Зайцев. У своїй книзі "Життя Тараса Шевченка" (1934 р.) П. Зайцев виступив проти вище згаданої концепції Сергія 6фремова. Розповідаючи про роки заслання поета, П. Зайцев в житті Шевченка побачив не тільки "муштру", а по-за муштрою, "несамовиту творчу енергію" (с. 373). Як зазначає П. Зайцев, Шевченко за зиму 1847-1848, проведену на засланні в Кос-Аралі, "написав майже що не менше, ніж за перших шість років своєї творчості, а взагалі - четверту частину своїх творів щодо їх числа" (ст. 319). Це твердження

повторює в своїй книзі "Шевченко" (М. 1941) також і М. Шагінян. "Жадної зими - пише остання, - ані перед, ані після, Шевченко не написав стільки поезій, як у Кос-Аралі... Зима ця була насичена виключною творчістю для нього. Шевченко періоди В'юни-молодий, повний сил, з ясним майбутнім, на рідній Україні - писав поезії далеко відчайдушніші й безнадійніші, ніж у зимку на Кос-Аралі. Тут він написав багато пісень, танкових, колицьких, любовних" (20).

Отже, слова Е. Бурма "затаєні в душі, "ненароджені твори" обертаються фікцією, яка не відповідає дійсності, виявляються фразою, яка стоїть в різкій суперечності з фактичними відомостями. Немає сумніву, арешт і заслання "розкололи на двоє життя поетів", але цілком не вірно, що позаду зосталась муза, а "спереди" були тільки замкнені всередині, ніколи не сказані слова. Народницьке шевченкознавство умовно стилізувало біографію поета, вироблюючи певний трафарет, ігноруючи факти або викривляючи перспективу фактів. Про це я докладніше говорю в своїй статті: "Провідні етапи розвитку сучасного шевченкознавства" (УІАД. Серія: Шевченко та його доба, I, Праці Шевченківської Конференції 1946 р. ч. I, с. 18-23).

В даному контексті наведені дані мене цікавлять з зовсім іншого боку. Адже ж вони дозволяють якнайширше розсунути завісу, що закриває таємницю Шевченкової поетичної творчості. Вони дозволяють нам викреслити як найсвоєрідніший графік, показати кригу, показати на чергування творчих і не-творчих етапів в Шевченковому житті визначити нерівномірність раптових піднесенень і поруч з тим, таких же цілком несподіваних спадів, вибухових поривів і застійної кволости.

Творче напруження у Шевченка проявляється спорадично. Воно не розташовується в регулярній і врівноваженій часовій рівномірності з місяця в місяць і в року в рік. Шевченко творить епізодично. Він якнайкраще знає, що час буває другосортний. Як ми бачили, йому були знані цілком порожні роки. Його творчість концентрується за окремими відтинками часу, бувають дуже зосереджені і, при тому, короткі. Момент часової тягlosti, як і сприятливості зовнішніх умов не є вирішальним для Шевченка. Він творить воупереч зовнішній логіці обставин, під впливом інших стимулів. Здається ми не помилимося: під стимулом глибокого душевного потрясіння. Що глибше потрясіння, то могутніший вибух творчого прояву.

З цього бачу, безперечно, заслуговують на увагу нотатки, які робить С. Гординський в своїй статті "Три Прометея" ("Час" 1947 ч. 11, ст. 5). Вони подані в тому ж розрізі, в тому плані, що й зауваження Зайцева-Шагін'я; вони поширюють накреслені перспективні обрії при дослідженні психології Шевченкової творчості і тому я дозволю собі навести їх тут. С. Гординський пише: "Рік 1845 був роком, у якому Шевченко створив свої найпотужніші твори: Бретика, Великий Лях, Суботів, Кавказ, Послання, Холодний Яр, Давидові псалми, Три літа, Заповіт, - не згадуючи вже двох більших поем, Сліпого й Наймички, речей, що витримані ще в плані творчості ранньої, побутової. Характеристично, що ці речі навіть не розкладаються рівномірно на цілий рік, а що вони всі - твори трьох останніх місяців 1845 р. Це протіє колосальна творча праця за яких 80 днів в ("Бретик" написаний 10.10.1845), справжня творче горіння!".

Як бачимо, критик, відповівши до сказаного нами вище, відзначає "нерівномірність" Шевченкового творіння. Свої "найпотужніші" речі Шевченко написав не протягом 1845 року, а в вузький, спізнаний термін трьох останніх місяців цього року з тим, що потім замовкнути аж на пів року, до середини 1846 р. (25. УІІ: Лілея; 9. УІІІ: "Русалка") і після того не писати знов нічого протягом

сімох місяців, аж до березня 1847 (7. III; "Осика"), коли десь наприкінці квітня й в травні, в найнещасливіші дні перебування в казематі не стався такий же вибух творчої енергії, як це було в жовтні 1845 р. в Маріїнському у Лукіянівського та в грудні того ж року у В'юнищах у Самойлових.

С. Гординський, говорячи про це "творче горіння", зауважує: "Водно пояснюється внутрішнім станом поета-він того року їздив по Україні, бачив рештки минулої слави у руїнах будов і руїни козацької гордості в закріпачених нащадках. Душа його справді кипіла від гніву й образи, національної й соціальної, аж зірвалася прибоєм і викинула з себе бунтарські поеми, що всі нагадують злами скельних обривів і струї лави, викинені вулканом. Цього внутрішнього перепаду в собі поет був сам добре свідомий: "...І я прозрівати став потроху... Кругом мене, де не гляну, не люди, а змії. І засохли мої слези, слези молодії. І тепер я розбите серце ядом гою - і не плачу, не співаю, а вию совою" ("Три літа").

Можна було б шукати інших пояснень і знайти ще інші формули, але основне підкреслено цілком слушно: "душа кипіла", і достеменно точно вибрано уривок з самого Шевченка. Поет вибухав творчим паланням в години внутрішнього потрясіння, моменти перепаду. Якщо серце було розбите, поет "розбите серце" своє "гоїв ядом".

З отрути, якою поет гоїв своє серце, сходили квіти ніколи не бачених барв. "Садок вишневий коло хати", цю довершену ідилію, поезію найбільшого спокою й незрівняної тиші, що так свого часу, прочитана поетом, причарувала Івана Тургенева, Шевченко написав в казематі. Не забудьмо, свого "Дон-Кіхота", цю лагідну й мудру книгу Мігуель Сервантес написав також у в'язниці. Подібні творчі поклики, за свідченням Платона, були властиві Сократові в час його перебування у в'язниці, коли він чекав на страту.

Поезії, написані Шевченком в казематі в квітні-травні 1847 року, годилося б розподілити на дві групи. До першої групи слід зарахувати ті поезії, що в них виступає тема розлученої, покинутої, взагалі самотньої дівчини. Ця тема є провідною темою більшості Шевченкових поезій казематського циклу: "Ой, одна я, одна", "Не кидай матери", "Чого ти ходиш на могилу", "Ой, три шляхи широкі", "Рано вранці новобранці", "Не спалося, - а ніч як море". Отже, вість поезій з тринадцятих трактують саме цю тему, що свідомо або не-свідомо, з якимсь однак внутрішнім примусом, стало тримала в своєму полоні твору уяву Шевченка і він ніколи не міг її позбутися.

До другої групи слід віднести поезії, де поет скаржиться на самоту й тяжкість неволі, від свого власного ймення, говорячи про себе: "Мені однаково", "В неволі тяжко", "Мик. Костомарову", "Косар", "Чи ми ще зійдемося знову". Мені здається, що не буде жадної натяжки ствердити схрещення змісту поезій обох цих груп. За змістом вони тотожні, але в одних Шевченко прямо нарікав на тягар неволі, а в других він переносить свої скарги в фольклорний, пісенний план, запроваджує в текст образи дівчини, матері, милого, в різний спосіб варіюючи взаємини цих трьох постатей.

Якщо наше твердження про цю творчо-психологічну однозначність поезій обох груп казематського циклу є слушним, то в такому разі доводилося б визнати, що образ "розлученої" або "самотньої дівчини" є проекцією назовні внутрішніх переживань поета, способом творчого маскуванню суб'єктивних настроїв, я - образом, авторською маскою Шевченка. Що справа стоїть саме так, а не інакше, це видно бодай з того, що першою поезією до свого записника Шевченко вписує поезію, властиво пісню, з скаргами дівчини на самоту:

"Ой, одна я, одна, як билиночка в полі,
Та не дав мені Бог, ані щастя, ні долі.
Тільки дав мені Бог красу-карії очі,
Та й тіі виплакала в самотині дівочій".

Можна бути якнайбільшим противником "психологізму" й "біографізму" при аналізі творчого доробку письменника, але все таки саме з психологічного боку для нас стає прозорим, чому поет вписав цю фолклорно-пісенку поезію з дівочими скаргами на самоту першою в свій казематний нотатник. Творчий зміст поезії й найменше не розходиться з можливим біографічним змістом тодішніх переживань поета в в'язниці, а це дає нам ключ при коментуванні як поезій, так і поем з темою "розлученої дівчини", чи це буде "Лілея", "Русалка", "Відьма", чи якийсь інший аналогічний твір.

Ми натрапляємо на коріння, дотикаємося первооснов. Стаємо на ґрунт, не зовсім приступний. Інтимно улюблений й образ Шевченків це образ дівчини. Якщо, скажімо, в поезії "Ой, одна я, одна" цей зв'язок розкривається прямо й безпосередньо, якщо в поезії "Рано-вранці новобранці", де описано смерть дівчини й повернення москаля через багато років ("коло пустки на милиці москаль шкандибає, на садочок позирає, в пустку заглядає"), біографічно-уявна ситуація так само не потребує надто ускладнених коментарів, то в інших випадках, приміром, в поезії "Не кидай матери", такої ясності немає.

Майже всі поезії казематного циклу читаються як біографічно-психологічні поезії, що відроджують внутрішні настрої поета-в'язня. Зрозуміла в цьому плані й поезія "Чому ти ходиш на могилу", де описано в фолклорно-пісенних тонах смерть дівчини, що тужила за своїм милим, — поет творить умовний сюжет, властивий народним пісням: милий помер, милого поховано, дівчина нудьгує "за милим", — пісенна антитеза протилежному "прямому" мотиву: "і неоплаканий своїми, в неволі, плачучи умру" ("Мені однаково"), "Хреста ніхто не поставить, і не пом'яне" ("Косар"). З цього погляду поезія "Ой, три шляхи широкіі" теж тільки варіант цієї щойно згаданої ("Чому ти ходиш на могилу"): покинена дівчина вмирає в нудзї за милим, що пішов десь на чужину ("на чужину з України брати розійшлися").

"Далем серцем запеклось, що нікому мене згадати!" признається Шевченко в поезії, присвяченій "М. Костомарову" і він в фолклорно-пісенному стилі витворює на потіху собі образ дівчини, що нудьгує за "померлим" милим, за милим, взятим в москалі, за милим, що пішов з України на чужину. Три варіанти того ж сюжету — три поезії.

І поруч з цими трьома поезіями, що творили для поета пісенну ілюзію незрадженої згадки (— а там десь на Україні дівчина, що згадує), біографічно прозорими (Куліш одружився 24 січня; весілля Костомарова мало відбутися того дня, коли Шевченко був заарештований), зовсім біографічно неясний лишається варіант з образом "невірної дівчини, що кинула мати ("Не кидай матери")

Можливо, що образ "невірної дівчини" в поезії "Не кидай матери" слід поставити в зв'язок з баладним образом козака в поезії "За байраком, байрак", як Шевченко трактує тему "вітчизняної зради"! Дівчина зрадила, кинула свою мати ("віщує серце, що в палатах ти розкошуєш, і не жаль тобі покинутої хати"). Козак зрадив свій народ: "Як запродав гетьман у ярмо християн, нас послав поганяти; по своїй по землі свою кров розлили і зарізали брата, кров брата випили і отут полягли у могилі заклятій". "Земля не приймає", каже поет в цій баладі. В поезії "Не кидай матери" цей мотив розгортається так само в широку картину загального занепаду й смерті, що, як пролягтя, лягає на весь доколiшній світ: "ставочок чистий висихає, у гай

пташка не співає", "в яру криниця завалилась, верба усохла".

Зрештою ця тема прокляття, що його приносить зрада, не була психологічно випадковою в циклі казематних віршів, де вона з'являється як біографічний відгук на переживання в'язня, від поводження якого під слідством-витримки або не витримки-залежить не тільки його особиста доля, але й доля всіх його товаришів, інших учасників справи.

Саме так, на мою думку, можна пояснити, чому другою поезією Шевченко записав до свого нотатника баладний вірш "За байраком байрак" та четвертою "Не кидай матері".

Якщо досліджувати ще далі розвиток обох цих тем "невірної" та "покиненої" дівчини, то обидві ці теми зхрепуються в останній поезії циклу: "Не сталося". В поезіях "Рано вранці - новобранці", "Чого ти ходиш на могилу", "Ой три шляхи широкі", "Покинена дівчина" лишається вірною своєму милому й від нудьги по ньому помирає. В поезії "Не спалося" Гануся не зберігає вірності своєму милому, який пішов на Чорномор'я, на Дін заробляти гроші ("Гануся до панича, бачиш, ходила, поки дитину привела, та у криниці й затопила"), - явний і характеристичний варіант до теми, розробленої в згадуваній нами іншій поезії - "Не кидай матері".

Наші нотатки тут з необхідності побіжні й уривчасті, але вони дозволяють нам до певної міри відповісти на складне й не завжди приступне для з'ясування питання, - як творив Шевченко?... Виявляється, що Шевченко охоче й часто свої особисті переживання висловлює не від свого власного ймення, а відтворює їх як переживання дівчини. Зрештою досить дивно, що в першому казематному вірші Шевченко, говорячи про своє особисте гірке почуття болю ("жалею серце запеклось, що нікому мене згадати"), каже не "я" й не "він", а вона: "Ані братіка я, ні сестрички не знала, між чужими зросла, і зросла - не кохалась."

Можна думати, що для Шевченка поезія, записана до нотатника, була психологічно рівноцінна з піснею, яку він співав: "Не для людей тієї слави, мережані та кучеряві оці вірші віршую я. Для себе, братія моя! Мені легшає в неволі, як я їх складаю", зазначає він року 1848 в поезії, написаній на Кос-Аралі. Легшало, коли він складав свої мережані й кучеряві вірші; легшало, коли він співав пісні. Отже, з погляду душевного полегшення, пісня й поезія були однакові. Так одне заступало інше. Так раз-у-раз губилась психологічно і не тільки психологічно, але й формально творча межа, що відокремлювала співане й "складене". Образ з проспіваної дівочої пісні, +) витворювався своєрідний варіант "поезії-пісні" і авторові не раз було важко розібратися в своєму пісенно-поетичному господарстві, щоб завжди чітко відокремити в собі і в своїй творчості формуляр від поезії, усно-поетичний образ від образу літературного.

Літературознавець, який досліджує історичну поетику, знайде в Шевченка чимало прикладів для фіксації окремих етапів в процесі становлення з пісні поезії. Цикл казематних віршів Шевченкових в даному випадкові якнайвиразніше показує, що для поета, власне кажучи, не існувало грані між піснею й поезією.

+) Пропущено: органічно переміщався, переходив до складної пісні, витворювався своєрідний... і т. д.

Інж. Я. Вакуленко.

ДО ПРАКТИЧНИХ ВПРАВ З ФІТОТЕХНІІ
НА VII - VIII СЕМ. АГРОНОМІЧНОГО ВІДДІЛУ УТГІ В МЮНХЕНІ.

Навіть всебічний, повний та блискучий виклад з тої чи іншої галузі знання, якщо він належно не ілюстрований, не може витворити у слухачів цілком ясних, конкретних уявлень про предмет вивчення та спричинитись до глибокого його зрозуміння і, значить, буде носити схолястичний характер.

Якість навчання, незалежно від типу й ступіня школи (чи то буде початкова, середня чи висока школа певного фаху) буде залежати в першу від того в якій мірі за організації навчального процесу буде застосоване старе педагогічне правило: "менше розкажуй та більше показуй", себто принцип наочності, безпосереднього зв'язку студійників з об'єктами вивчення. Цей принцип має особливе важливе значення для всіх тих дисциплін, що носять застосований (прикладний) характер - інакше кажучи, які мають найтісніший зв'язок з практичною роботою. Одною з таких дисциплін між іншими є і рослинництво (фітотехнія). Застосування в навчальному процесі принципу наочності приводить, врешті до організації практичних вправ, які можуть носити найрізноманітніший характер.

За нормальних умов роботи й організації навчального процесу, кожний навчальний заклад сільсько-господарської вертикалі звичайно має у своєму розпорядженні, крім різноманітних лабораторій, також або учбові господарства (звичайно здебільша інтегрального типу) або ж, в гіршому випадку, невеликі "досвідні поля", а іноді - і те й друге рівночасно. Ці учбові господарства або "досвідні поля", звичайно й стають за базу на якій відбуваються різноманітні практичні вправи студійників с.-господ. характеру.

Виняткові обставини, за яких розпочалась навчальна робота VII, і далі VIII семестрів Агрономічного Підвідділу УТГІ в Мюнхені ставили Катедру Фітотехнії (Рослинництва) в досить тяжкі умови щодо нормальної побудови навчального процесу.

У зв'язку з цим виникла думка за всяку ціну організувати бодай невеличку, але власну базу для практичних вправ. В наслідок переведених зусиль і було організоване невеличке "досвідне поле", вірніше - учбово-демонстраційні ділянки (на площі 800 м²) в садибі Fürstenschule, де відбувалось і теоретичне навчання.

Наявність цих ділянок, поруч з налагодженими зв'язками з деякими німецькими науково-дослідними установами (Ботанічний сад в Мюнхені, довідні с.-г. станції Technische Hochschule b Ober Menzing та Gut Roggenstein b Fürstfeldbruck), через які вдалось діставати навчально-демонстраційний матеріал та технічно посівний матеріал для власного "досвідного поля", а також вести екскурсії зі студентами, дозволяли кінець кінцем, завдяки налагодженню навчального процесу з рослинництва довести майже до нормального розв'язання.

Як же було використано "досвідне поле"? Який зміст та характер носили організовані на ньому практичні вправи студентів-майбутніх агрономів?

Щоб відповісти на поставлені запитання потрібно було б навести повністю програму, за якою переводились вправи. Але за браком місця, зупинимось лише на особливих найхарактерніших його точках.

I. Першою точкою програми передбачалось: культивування на ділянках "досвідного поля" по можливості широкого діапазону різних с.-г. культур, які належали б не тільки до окремих сільсько-господарських угруповань (як зернівці-хлібні, бобові, олійні і т.д.), а були б представниками і окремих систематичних одиниць, починаючи від родин, родів і видів до більш дрібних - відмін, сортів чи форм.

Основний сенс цієї точки зводився до такої мети:

- а) мати під руками під час теоретичного опрацювання цієї чи іншої культури живі об'єкти для демонстрації;
- б) практично довести необхідність застосування до різних культур і різної агротехніки, як основної передумови досягнення збільшених врожаїв;
- в) заповнити конкретним змістом такі систематичні поняття, як: родина, рід, вид, відміна, сорт, форма чи раса, важливість чого не потребує додаткових обґрунтувань;
- г) показати, що в межах того чи іншого виду с.-г. культур існує численна кількість форм, які відрізняються поміж собою часто й густо мало помітними, але істотними ознаками не лише морфологічного чи біологічного, але й господарчого характеру.

II. Зміст другої точки був такий: Практично ознайомити студентів з методами більш глибокого наукового вивчення с.-г. культур. Для досягнення цього завдання було передбачено виконання студентами таких робіт:

- а) ведення фенологічних спостережень кожним студентом за певною кількістю доручених йому догляду культур;
- б) ботанічний опис с.-г. культур в кількості не менше 2 - кожним студентом;
- в) гербаризація культур за окремими фазами розвитку;
- г) аналіз фенологічних і інших спостережень та висновки про культуру.

Кожна з зазначених робіт 2-ої точки переводилась за спеціальним програмом.

Так, наприклад, фенологічні спостереження провадилися за таким програмом:

- 1) Назва культури;
- 2) Дата посіву;
- 3) Сходи: а) початок (одиночні екземпляри); б) масові або повні (50 і більше %);
- 4) Поява першого дійсного листка (у двопрозябцевих);
- 5) Куцування (зернівці);
- 6) Вихід з рурку (зернівці);
- 7) Колошення (зернівці) Бруннування (інші);
- 8) Квітнення: а) початок; б) кінець;
- 9) Стиглість: а) молочна; б) воскова; в) повна;
- 10) Збірання.

Для ботанічного опису (зернівців) передбачено було таку програму: (для інших культур дещо інші варіанти)

- 1) Габітус рослини;
- 2) Пересічна височина;
- 3) Густина стояння на 1 м² - 1 га;
- 4) Кустистість (коефіцієнт): а) загальна; б) продуктивна;
- 5) Характер куща: прямостоячий, розлогий, напіврозлогий, компактний;
- 6) Восковича (наліт) - наявність чи відсутність на всій рослині чи на окремих органах - стебло, лист, колос;

7. Опушеність: сходів, дорослої рослини всієї чи окремих органів;
8. Забарвлення: сходів, колоса, зерна;
9. Листочок (пшениця, овес) ріжки (ячмінь);
10. Остистість, безостість, фурки (ячмінь);
11. Колос, його щільність та форма, кількість рядків (ячмін), довжина колоса, пересічна кількість зерен в колосі чи волоті (у вівса), вага зерна з ділянки (1 м²) з перерахунком на га;
12. Абсолютна вага зерна в гр. (1000 шт.);
13. Відношення до хвороб і шкідників;
14. Здатність до полягання.

III. В третій точці програми практичних вправ ставилося за мету ознайомлення студентів з принципом інтродукції нових рослин для даної місцевості, тоб-то екологічне випробування певних цінних в тому чи іншому відношенні рослин з метою з'ясування можливості культивування їх в інших економічних обставинах.

Конкретно були випробовані такі рослини:

- 1) *Ricinus communis* (Лайдерев, Клішовина); 2) *Sesamum sativum* (Кунякут); 3) *Abutilon avicennae* (Канатник); 4) *Cicer arietinum* (Нут, баранячий горох); 5) *Vigna sinensis* (Коров'ячий горох) і т.д.

IV. Четвертою точкою програми студенти зобов'язувалися подати звіт з переведеної роботи. У звіті кожний студент мусів додержати таких вимог: 1) Дати загальний огляд культур, над якими він працював під час практики; 2) Схарактеризувати загальні умови, ґрунт, на якому переводилося вирощування рослин, а також застосовану за даних умов агротехніку (обробка ґрунту, методика посіву і т.д.); 3) Зазначити на основі всього комплексу спостережень і обробки їх даних, яка із культур чи окремих відмін, сортів чи форм днієї культури виявилася в даних екологічних умовах найкращою під кутом зору врожайності, якості насіння (зерна), відношення до хвороб і шкідників, скоростиглості (на основі даних фенологічних спостережень), здібності до полягання і т.д.;

Обсяг звітними додатковими до звіту мусили бути: 1) Фенологічні спостереження в обробленому вигляді; 2) Ботанічний опис не менше двох культур; 3) Гербарний матеріал; 4) Схема ростання культур на дослідному полі.

В наведених вище головних точках практикуму залишилися незазначеними такі важливі роботи, як техніка постановки польових дослідів, питання, зв'язані з селекцією, зокрема, техніка добору, схрещування і де-які інші. Явище безумовно прикре, але й той мінімум, що його вдалося здійснити з надзвичайно великими труднощами (буквально на голому місці і голими руками, при великому перевантаженні студентів теоретичними викладами 8 годин на день) уже є певне досягнення.

На закінчення наводимо нижче перелік с.г. культур, над якими студенти працювали під час практикуму. I. Грива - Зернівці.

1. Пшениця ярова тверда - *Triticum durum*. Була запроваджена в культуру в кількості 10 відмін, а саме: *Melanopus*, *Alexandrium*, *Hordeiforme*, *Lencurum*, *Africanum*, *Apulicum*, *Libicum*, *Lencomelan*, *Affine Coeruleascens*.

2. Пшениця ярова м'яка - *Triticum vulgare*. Відміни: *Albidum*, *Milturum*, *Lutescens*, *Alborubrum*, *Ferrugineum*.

Сорти: Лбо, Янецький Рання Прецького.

3. Пшениця одностерна - *Triticum monostachyum*.

Сорт "Грузіч".

4. Ячмін яровий - *Hordeum*. Культивувалися на ділянках "дослідного поля" такі відміни: 1) *Nutans*, 2) *Nudum*, 3) *Parallelum*, 4) *Pallidum*, 5) *Medicum*, 6) *Nigrum*, 7) *Mudum trifurcatum*, 8) *H. distichum erectum*. Та 11 сортів, що належали до різних відмін.

5. Жито Ярове - *Secale cereale*. Сорт: Petensser .
6. Овес - *Avena sativa* .6 сортів.
7. Кукурудза - *Zea Mais* -3 сорти.
8. Просо (не зійшло)
9. Гречка - *Polygonum Fagopyrum* L.

II. Група - Олійні рослини (та етероолійні).

10. Мак - *Paraver somniferum* - 4ри сорти;
11. Гірчиця - 2 види: а) *Sinapis alba* -біла гірч. 2 сорти,
б) *Brassica alba* -чорна гірч. 2 сорт.
12. Ріпак (рапс, кольза) - *Brassica napus oleifera* 1 сорт.
13. Ляллеманція - *Lallemantia iberica* 1 сорт.
14. Індау - *Eruca sativa* -1 сорт.
15. Льон - *Linum usitatisivum* -3 сорти.
16. Соняшник - *Heliantus annus* -3 сорти.
17. Райдерево, кліщовина - *Ricinus communis* - 1 сорт.
18. Кунжут - *Sesamum orientale* 1 сорт.
19. Коляндра - *Coriandrum sativum* -1 сорт.
20. Чорнушка - *Nigela sativa* -1 сорт.

III. Група. Бобові зернові.

21. Горох - 2 види: а) *Pisum sativum* - 10 сортів.
б) *Pisum arvense* - 4 сорт.
22. Сочевиця - 2 види: а) *Ervum ervilia* (французька) 1 сорт.
б) *Lens esculenta* (тарілкувата) 3 сорт.
23. Чина (угловий горох, "зубок") *Lathyrus sativus* 1 сорт.
24. Кінські боби - *Vicia Faba* - 2 сорти.
25. Люпина - 4 види: *Lupinus angustifolius*, *Lupinus luteus*,
Lupinus albus, *Lupinus hybridus*
26. Соя - *Soja hispida* - 5 сортів, з них 3 не зійшло.
27. Нут (двозерний горошок, баранячий горох) - 1 сорт.
Cicer arietinum
28. Маш - *Phaseolus aureus* 3 сорти.
29. Квасоля 2 види: а) *Phaseolus vulgaris* - 8 сортів.
б) " *multiflorus* - 1 сорт.
30. Коров'ячий горох - *Vigna sinensis* -1 сорт.

IV. Група - Кормові бульбаки.

31. Картопля - *Solanum tuberosum* 1 сорт.
32. Земляна груша (Топінамбур) - *Heliantus tuberosus* -1сорт.

V. Група - Технічні культури.

33. Тютюн - 2 види: а) *Nicotiana tabacum* - 7 сортів.
б) " *rustica* - 1 сорт.
34. Канарник - *Abutilon aviceneae* (Нова прядівна культура).

VI. Група - Корінняки.

35. Буряк - *Beta vulgaris* , столові-1 сорт, цукрові-1сорт,
кормові-1 сорт.

Однорічні кормові рослини.

36. Віка - 2 види : *Vicia sativa* - 1 сорт, *Vicia villosa* -1 сорт.

Із наведених вище списку бачимо, що загальне число с.г. культур сягало 36, які були представлені в кількості до 125 форм. Отже студенти мали до ознайомлення й вивчення досить різноманітний матеріал.

Серед останнього особливо цікавою була група нових с.г. культур, з якими більшість студентів в кращому випадкові могла бути

ознайомлена лише теоретично, що безумовно не дало б цілком ясних і повних уявлень про них, і які було запроваджено на "досвідному полі" в культуру з метою їх випробування за певних кліматичних умов (Інтродукція).

Звичайно, робити остаточні висновки на підставі спроби лише 1 року, тим більше, що минулий 1946-ий рік був винятковим по ходу метеорологічних факторів (увесь червень був дуже мокрий і надзвичайно холодний) було б передчасно. Але майже з певністю можна сказати, що в районі Мюнхена такі культури, як *Vigna sinensis*, *Phaseolus aureus*, *Cicer arietinum*, *Ricinus communis* і особливо *Sesamum sativum* - перспектив до вирощування не мають. Деякі з них, давши сходи, загинули уже на перших стадіях розвитку (*Sesamum sativum*, *Phaseolus aureus*).

Інші - *Vigna sinensis*, *Cicer arietinum* - дали досить жалюгідні рослини, які протягом всього періоду вегетації, не перейшли до стадії квітнення. Треті, - як, напр., *Ricinus communis*, де які сорти *Soja hispida* (зокрема, сорт Унгарська) розвивалися більш-менш нормально, квітували і утворили навіть овочі, але останні не дійшли до стадії повної стиглості.

Аналізуючи характер і зміст всього програму практичних вправ з фітотехніки, не можна не підкреслити однієї його особливості: він намагався не лише більш-менш озброїти студентів технікою управи різних с.г. культур, а й ознайомити їх з принципами та методами науково-дослідницької роботи, без чого сучасного агронома не можна вважати за повноцінного фахівця своєї галузі.

-----000-----

Любиш життя? - то не марнуй часу, бо з нього, власне, й зіткане життя.

Ф р а н к л і н.

Години біжать, а ми за них відповідаємо.

Напис на соняшному годиннику в Оксфорді.

Я знищив час, а тепер час нищить мене.

Ш е к с п і р .

В І Д Р Е К Т О Р А У Т Г І

= = = = =

Тому, що діяльність УТГІ розрослася, довелося розподілити працю між декількома відокремленими частинами виконавчого апарату. Щоб досягнути якнайшвидшого залагодження різних справ, треба завжди узгляднювати організаційну схему УТГІ та до неї в найбільшій мірі пристосовуватися. З огляду на це Ректор УТГІ просить:

1. Не посилати суто урядових справ у листах, заадресованих на його приватне ім'я. Бо Ректор часто виїжджає з Регенсбургу, часом і на декілька днів. В часі його відсутності, листи ніхто не може відчиняти, і суто урядові справи, часом дуже нагальні, що містяться в тих листах, лежать неполагодженими декілька днів. З того можуть повстати різні непорозуміння;

2. Не писати декількох справ, що торкаються декількох факультетів чи декількох секторів, на тому самому листі, бо це утруднює, затримує та зповільнює залагодження справ, про які пишеться в листі. Отже у власних інтересах пишіть про кожну окрему справу на окремому листі, а той лист буде негайно приділений дотичному Деканату чи Сектору.

х х х

ОД ДІЛОВОГО ЮВІЛЕЙНОГО КОМІТЕТУ У Т Г І

= = = = =

16 травня цього 1947 р., минає 25 літ існування Української Господарської Академії – Українського Технічно-Господарського Інституту. З метою відзначення цієї видатної ювілейної дати чвертьстолітнього існування на еміграції Української Високої Політехнічної Школи, відбуваються в Регенсбурзі в днях 15 – 18 травня ц.р. врочисті засідання Професорської Ради УТГІ, Співки Професорів УГА, 3'їзд Інженерів-Абсолютентів УГА та УТГІ, Загальні Зб'їри Т-ва Прихильників УГА, врочиста Ювілейна Академія, Концерт і Академічний Товариський Вечір. З метою можливо повна представити життя і діяльність нашої Школи – її професури й студентства за період часу від 1922 по 1947 рік, рішено влаштувати в УТГІ (на Лібльштра-се) підчас урочистостей також Ювілейну Виставу Школи (від 15 до 18) і ухвалено запросити всіх п.п. Професорів, Доцентів, Лекторів, Асистентів, як також і Інженерів-Абсолютентів як УГА, так і УТГІ взяти якнайбільшу і найактивнішу участь у цій виставці. Яко експонати, передбачені і бажані такі матеріали: видання УГА-УТГІ – наукові праці, підручники; надруковані і ще невидруковані праці професорського персоналу Школи, незалежно від дати їх виходу в світ, дипломні праці Інженерів-Абсолютентів Школи, як також матеріали з їх чинності по скінченню Академії – Інституту: проекти, звіти, газетні статті, тощо. Дуже вітані графічні праці, креслені проекти, малюнки, фотографії. Всі ці матеріали, по скінченню виставки, будуть повернуті власникам. З цією метою проситься кожний експонат на звороті позначити ім'ям власника. Експонати треба надіслати вже тепер, в кожному разі, з таким розрахунком, щоб вони дійшли до Регенсбургу, не пізніше 15 травня ц.р., або ж передавати організаторові виставки п. Доц. Вікторові П р и х о д ь к о в і .

Наукова бібліотека
Національного університету
«Києво-Могилянська
академія»

Ректор Проф. Віктор Доманицький
Голова Ювілейного Комітету.

897/94

10.00
Kore. VTG/
Kufca

269445 KN

УКРАЇНСЬКА
Б. 492.6.
МУЗЕЙ-АРХІВ

Сєчкарова кіа

UKMA Library * Book

0563418